

Byahornet

= Skåneland

NUMMER 4

ÅRGÅNG 39 1980

ULF ÅBJÖRNSSON

Lindholmsunionen

*Det fordom låg ett kungligt slott
vid strand av Börringsjön,
ett ståttligt slott med utsiktstorn
och tegelmur med krön.*

*Ett väl förskansat, mäktigt hus,
ett fäste här förlagt
att trotsa hot från ovänshär
och stärka kungens makt.*

*Av Lindholms stolta slott nu finns
av glans från länge se'n
ej mer än någon grundsten kvar,
av mur ej sten på sten.*

*Av vallgrav sumpig, albeväxt,
en helt förvildad park,
men, vandrare, träd varsamt här,
det är historisk mark.*

(Elisabeth Lundgren: Lindholms slott
ur Albrekt av Mecklenburg och andra 1960)

Elisabeth Lundgren beskriver ett länge förbisett minnesmärke, beläget inte långt från storstaden Malmö. Det är lätt att nå öster- och västerifrån via E 14, norr- och söderifrån över väg 108.

Lindholms slottsruin ligger vid Börringsjöns västra strand, precis där sjöns vatten rinner ut i Sege å, sju kilometer söder om Sturups flygplats. Man skulle kunna säga, att det är det första minnesmärke flygresenärerna stöter på, när de beträder

svensk jord. Ja, till och med innan, eftersom inflygningen ofta sker rakt över ruinen.

Besökaren hittar lättast från E 14. Sväng in vid avfarten "N. Lindholmen" alldeles väster om sturupskorset. Det är bara att följa den vägen fram till en grusslinga med rastplats in i skogen, där en av riksantikvariatets skyltar beskriver Lindholms slott.

På medeltiden var kungen rikets främste. Han skipade lag och rätt samt försvarade riket. I huvudstaden bodde han mycket sällan. I stället drog han land och rike runt och bodde på borgar och kungsgårdar.

De starkaste slotten i Skåne var Skanör, Falsterbohus, Helsingborgs slott och Lindholms slott. Den som höll dem behärskade Skåne.

Lindholms slott är av den i slättländer vanliga typen s.k. vattenborgar, där omgivande vatten är det enda sättet att effektivt åstadkomma skydd. Lindholmen låg på en kulle, som stack upp i Börringsjöns västliga del, precis i dess utlopp i Sege å, som här bildade liksom ett bakvänt delta.

Från början fanns det en kärna, dvs. ett kärntorn, mitt på borggården med omgivande ringmur. Så småningom ersattes ringmuren med byggnader. Ett torn har funnits i borggårdens nordöstra hörn. I det fanns en brunn, vars övre ring fortfarande kan ses. Rakt i väster fanns ett annat torn med vindbryggsprång.

Den omgivande vallgraven har en omkrets på 360 meter. Den nuvarande nivå-skillnaden mellan vallgravens botten och kullens topp är cirka sex meter.

Av själva slottet återstår inte mycket ovan jord. Det är bara några bitar av murarna, som sticker upp. På ett par ställen är det några tegelstenar, på andra grövre material. Just tegelstenarna vandaliseras ibland. Vid ett besök i mitten av september 1980 fann jag flera tegelstenar och bitar därav ligga utströdda på slottsområdet.

På norra sidan av Sege å finns fortfarande en pålning med tjugofem centimeter tjocka pålar, som möjligen kan ha varit en kaj, där båtar lade till.

På 1300-talet var det ideligen krig i Norden. 1318 bröt den svenske riksföreståndaren Mats Kettilmundsson in i Skåne och härjade. Han besegrade den danske kungen Erik Menved. Enligt tidens sed plundrade och brände svenskarna, där de drog fram. De besatte Lund och Falsterbo, medan Malmö och Skanör betalade en synnerligen dryg brandskatt för att slippa undan plundring.

Även på den tiden var det mycket dyrt att föra krig. Därför fick Erik Menved pantsätta delar av sitt rike för att få pengar till kriget. Skåne var vid hans död 1319 pantsatt till riksmarsken Albrekt för sju tusen skånska mark.

Eriks bror Kristoffer, som valdes till kung 1320, fortsatte i sin fars fotspår. Han lånade och pantsatte mer och mer. När han i sin tur gick bort 1332, var hela riket pantsatt. Skånelanden lydde under greve Johan av Holstein, som var en ytterst grym herre, varför skåningarna gjorde uppror och körde bort honom.

Årkebiskopen Karl Röde reste till Kalmar, där den svenske kungen Magnus Eriksson befann sej, och erbjöd denne de skånska landskapen. Kung Magnus accep-

terade och betalade fordringarna till greve Johan.

Skåne var nu i union med Sverige. Inga skåningar fick göra krigstjänst i den svenska hären och den skånska lagen – för övrigt Danmarks äldsta – gällde fortfarande. Enligt fördraget överlämnades Lindholms slott den fjärde november 1332 av Eggard Brokorp till Magnus Erikssons man Johan Offasson. Detta är den tidigaste notis man kunnat hitta om Lindholmen. I fördraget står också klart utsagt, att Lindholms slott tillsammans med Helsingborgs slott var Skånes starkaste fästen.

Johan Offasson kom från Rønne på Bornholm och var en – även med den tidens sätt att se – mycket grym man. Hans våldshandlingar gjorde, att han den femte oktober 1339 fick lämna Lindholmen till Johan Hasenberg.

1340 valdes Valdemar Atterdag till Danmarks kung. Det, som då var Danmark, var en ynka liten plätt på Jylland. Allt det andra var pantsatt på olika håll. Under de följande tio åren lyckades det emellertid Valdemar att återta allt land väster om Öresund, antingen genom inlösen med pengar eller genom användande av vapenmakt.

Magnus Erikssons son Erik gjorde 1356 uppror mot sin far. Skåningarna valde Erik till sin konung, varefter denne med vapenmakt gick in och körde iväg sin fars ståt-hållare Bengt Algotsson. Han hade hjälp av hertigen av Mecklenburg. Denne fick som tack bl a Skanör och Flasterbo.

Magnus vände sej då till Valdemar Atterdag och bad om hjälp. Detta ledde bl a till trolovning mellan Valdemars då sexåriga dotter Margareta och Håkan, yngste son till Magnus och redan kung av Norge.

Valdemar erövrade Skåne och Blekinge åt Magnus Eriksson, varefter Erik vid någ-

ra olika tillfällen försökte ta landet tillbaka. Han misslyckades varje gång och dog slutligen i pesten 1359.

Valdemar tågade år 1360 in i Skåne för att återerövra de skånska landskapen för egen räkning. Det lyckades honom att inta hela Skåne – utom Lindholmen. Men till sist lyckades det honom även att få det, enligt den danska krönikan ”till hälften med våld, till hälften med penningar”. Därmed var Skåneland på nytt danskt efter trettio år.

De påföljande åren, närmare bestämt mellan 1362 och 1370, låg Valdemar Atterdag i krig med Hansan. Så småningom hade Hansan intagit hela Skåne – utom Lindholmen. Valdemar tvingades till fred 1370. Enligt fredsfördraget skulle Hansan under femton år inneha de viktigaste skånska slotten utom Lindholms slott.

Valdemar Atterdag dog 1374 och året efter valdes Olof till konung i Danmark. Olof var son till Margareta och Håkan. Han dog emellertid sjuårig redan 1387, och några dagar efter hans död hyllades hans mor Margareta som Skånes härskarinna. Även resten av Danmark och Norge valde henne till drottning.

Sedan Magnus Eriksson avsatts 1364, hade man i Sverige valt Albrekt av Mecklenburg till kung. Emellertid var vid det här laget missnöjet med honom stort, och svenskarna bad Margareta om hjälp.

Drottning Margareta besegrade 1388 i slaget vid Falköping Albrekt och hans styrkor. Albrekt och hans son Erik fördes som fångar till Lindholmen. Därefter utsågs Margareta även till Sveriges drottning.

Under den följande sexårsperioden 1389–1395 intog Skåne i allmänhet och Lindholms slott i synnerhet en bemärkt ställning i centrum för den nordiska politiken:

- Albrekt och hans son Erik satt fångna på Lindholmen
- förhandlingar fördes vid ett flertal tillfällen på både Lindholms slott och på andra skånska slott
- mecklenburgarna överföll och bekrigade Skåne jämt och ständigt.

Ett av mecklenburgarnas vapen i kriget mot Margareta var sjöröveri kring Skånes kuster. Det berättas, att vid ett tillfälle överföll de ett skånskt fartyg men besegrades och övermannades. Den mecklenburgska besättningen bands till händer och fötter samt packades i skeppets silltunnor, som slogs igen och staplades ombord. Väl i land var det en enkel historia att flytta de behändigt förpackade fångarna till avrättningsplatsen.

Margareta trivdes mycket bra i Skåne och i synnerhet på Lindholms slott. Att det dessutom var ett säkert och välbefäst slott, framgår även av att man kunde förvara Albrekt och hans son Erik där.

Margareta var inte särskilt snäll mot sin antagonist. Han hade ju tidigare hånat henne och kallat henne ”Kung Byxlös”. Nu hämnades Margareta genom att ikläda honom en narrkåpa och hätta med flera meter långt släp, som han fick gå omkring i till allmänt åtlöje.

Albrekt hade även vid något tillfälle friat till Margareta, vilket hon nu lönade med att låta honom ligga i samma säng som hon själv – fast han var bunden till händer och fötter.

En söndag red drottning Margareta enligt legenden för att delta i högmässan i Aggarps kyrka, nu belägen i Svedala tätorts södra utkant. Hennes häst blev skrämmd av en skällande hund och kastade av henne rakt ut i en lerig åker. Drottningen kom på fötter, arg som ett bi. Hon befallde, att Aggarps by skulle brännas,

kyrkan jämnas med marken och flyttas till Stora Svedala. Utgrävningar härom året styrker dock inte sanningshalten i denna legend. Den får nog snarare ses som ett försök att visa hennes något häftiga humör.

I närheten av slottsruinen finns en kulle, som fortfarande bär namnet "Drottning Margaretas trädgård". Där blommar ännu både apel och körsbär.

Albrekt försökte naturligtvis fly från sitt fängelse. Vid ett tillfälle övertalade han en piga att hjälpa till. Hon skulle skaffa fram en eka till sjöstranden och sedan hjälpa honom dit. Pigan tyckte synd om fången och lovade att hjälpa till. Albrekt kom iväg och rodde för fullt mot Svedala men fastogs vid Lillebal, en gård i närheten. En annan gång försökte han fly till skogs. Men även då misslyckades det.

Mecklenburgarna belägrade vid ett tillfälle Lindholmen för att befria Albrekt. Besättningen sköt då ett svinhuvud mot fienden. Vidare leddes en häst gång på gång ner till sjön för vattning. Vid varje tillfälle hade den ett nytt tacke på med annorlunda mönstring. Detta fick mecklenburgarna att avbryta belägringen, eftersom de trodde, att besättningen hade överflöd på mat. De skulle bara ha vetat, att detta var det sista svinhuvudet och den sista hästen!

Det stoltaste ögonblicket i Lindholms slotts historia kom utan tvekan i maj 1395. Då samlades riksråd, adelsmän, ärkebiskoparna i Lund, Uppsala och Trondheim, biskoparna i Aarhus, Ribe, Odense, Vendsyssel, Strängnäs, Linköping, Åbo, Oslo och Bergen – alla de stora ledarna i Norden vid denna tid – till förhandlingar på Lindholmen.

Den sjuttonde juni skrevs fredstraktatet under. Bland annat innehöll det beslut om att Albrekt och hans son Erik skulle friges

mot en lösensumma. Hansan skulle inneha Stockholm i tre år, varefter Margareta skulle överta staden.

Den tjugosjätte september lämnade Albrekt och Erik Lindholms slott.

På basis av lindholmsavtalet slöts 1397 det avtal, som plägar kallas "Kalmarunionen". Men rätteligen borde det alltså heta "Lindholmsunionen"!

Vad som därefter timat, kan berättas i några korta notiser:

1486 hette Lindholmens slottsherre Jens Holgersen Ulfstand – just den man som lät bygga Glimmingehus.

Med Malmöhus slott i Malmö som residens bildades 1526 Malmöhus län. Stora landområden överfördes då från Lindholmen till Malmöhus.

När det år 1534 gjordes uppror i Malmö, jämnades Malmöhus med marken, varför Lindholmen återfick sina landområden. Men sex år senare var Malmöhus återuppbyggt och landområden övergick på nytt dit.

1586 gavs kungligt tillstånd till nedbrytning av Lindholmens murar och bortforslande av sten.

På 1600-talet gjordes det en del betydande reparationer. Åren 1601, 1605 och 1616 uppfördes nya tegelugnar. 1632 säger ett protokoll, att oxstall och andra ekonomibyggnader var i gott skick. Ett boningshus med portar igenom nämnes också.

När Skåne blev svenskt 1658, var Lindholmen öde och 1685 lät kung Karl XI bryta ner 60 fot (ungefär 20 meter) mur. Stenarna användes sedan till byggandet av Tyska kyrkan i Malmö.

Numera återstår alltså inte mycket. Men det är tillräckligt, som finns kvar, för att vara värt ett besök. En stilla stund på kullen med dess fina vyer över Börringensjön, Sege å och "Drottning Margaretas trädgård", en promenad i det som en gång

var vallgrav, en titt på den brunn, som låg i ena tornet och på de murrester, som sticker upp – allt det får en att känna historiens vingslag. Man minns med välbehag

och kanske rent av lite patriotisk stolthet den tid, då Lindholms slott och Skåne stod i centrum för historien.

Den i texten nämnda brunnen.

Foto: Ulf Åbjörnsson